

AMAÇSAL YORUM*

Asım KAYA**

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** Fatsa Cumhuriyet Savcısı, Ankara Cumhuriyet Savcısı Adayı, asimkaya@adalet.gov.tr.

ÖZ

Kısaca yorumu, maddelerin gerçek anlamının tayin ve tespiti olarak tanımlayabiliriz. Savigny'ye göre yorumun unsurları; gramatik, mantıki, tarihsel ve sistematik unsurlardır. Amaçsal yorumla biz yasa koyucunun ve yasanın amacını inceleyebiliriz. Uyuşmazlıkların çözümünde menfaatler dengesi önemlidir. Yasanın hangi menfaate önem verdiği amaçsal yorum metoduyla ulaşılabilir. Özellikle lafzi yorum metodunun yetersiz kaldığı yerlerde amaçsal yorum önemini artırmaktadır. Özel Hukuk, Kamu Hukuku ve Karma Hukuk dallarında amaçsal yorumun uygulanabilirliği söz konusudur. Hukukun bilimselliğinin ele alınışında da amaçsal yorumun incelendiği görülmektedir. Hukuki pozitivismin hukuku bilimsel olarak ele alabilme çabasında ve sosyolojik hukuk anlayışının sosyoloji verilerinden yararlanmasında yasanın amacının araştırılır. Tabii hukuk akımına göre ise hukuk kaynağını doğadan almakta olup doğa mükemmeliyete varmak istemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yorum, Amaçsal Yorum, Hukukun Bilimselliği, Hukuki Pozitivism, Sosyolojik Hukuk.

TELEOLOGICAL INTERPRETATION

ABSTRACT

Interpretation can briefly be defined as assignment and determination of real meanings of materials. According to Savigny the elements of interpretation are; grammatical, logical, historical and systematic elements. we can examine the purpose of the legislator and the law through teleological interpretation. The balance of benefits is significant in settlement of disputes. It can be obtained by teleological interpretation method that what benefit is given importance by the law. The teleological interpretation increases its importance Especially where the grammatical interpretation method is inadequate. The applicability of teleological interpretation can be discussed in the branches of Private Law, Public Law and Bi-juridical/Mixed Law. Examination of teleological interpretation is also seen in dealing with scientific approach of law. The purpose of law is searched by the effort of legal positivism in considering the law as scientific and by sociological law perspective in benefiting from sociological data. According to natural law movement, law brings the source from nature and nature is willing to reach excellence.

Keywords: Interpretation, Teleological Interpretation, Scientology of Law, Legal Positivism, Sociological Law.

GİRİŞ

Öncelikle yorumla ilgili olarak bazı açıklamalar yapıp, daha sonra genel anlamda yorumun türlerinden bahsettikten sonra, özel olarak amaçsal yorum ve öneminden bahsetmeyi uygun görüyoruz. Ayrıca, konu bütünlüğünü bozmadan yorum ve amaçsal yorumla ilgili olan hukukun bilimselliği ve adalet kavramlarına değinmekte fayda vardır. Bu konular yorumun dışında ele alınsa da yorumun hukuk sistemi içerisinde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu bizlere gösterecektir. Yorum özel hukuk, kamu hukuku ve karma hukuk dallarında dikkatle incelenmesi gereken bir konudur. Amaçsal yorum, uygulamada ve doktrinde hukukun karmaşıklaştığı yerlerde bizlere yardımcı olmakta, yolumuzu tayin etmemizi sağlamaktadır.

1. YORUM

Yorum en genel anlamıyla “anlama” manasına gelmektedir. Dar anlamıyla ise soyut kuralın anlamının uygulamada şüpheli olduğu durumlarda bu anlamın belirlenmesine denir.^[1] Yorumun metodlarıyla ve kurallarıyla ilgilenen yazarlar, genellikle yorumun kendisiyle pek ilgilenmemişlerdir.^[2] Kanunda çok açık hükümler bulunmasının yanında bazen çokta açık olmayan hükümlerde içerebilmektedir. Madde metni açık olmadığı durumlarda ise o maddenin elimizdeki olaya uyup uymadığı yorum ile anlaşılabilir.

Bir tanıma göre, maddelerin gerçek anlamını tayin ve tespit yorum demektir. Normdan, kanunun tamamına hakim olan ruh ve prensibe en uygun fikri yorum ile ortaya çıkarılır.^{[3][4]} Ancak, yorumun kanunun somut olaya naklinden ayırmak gerekmektedir. Çünkü normun olaya uygulanabilmesi için ikisi arasında ortak yönlerin olması gerekir. Ortak yönleri bulmamızda bize yardımcı olan ise yorumdur. Bu yönüyle yorum, uygulamadan çok daha özelliğlidir. Çünkü yoruma başvurabilmek için yoruma başvuran hukukçunun çok geniş bir hukuk kültürüne, sosyoloji bilgisine ve konu hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekir.^[5] Yorumla aynı zamanda kanunun hukuki olarak kapsamı da belirlenir.

Hukukun bütünü dallarında ve hukuk dışı alanda irade beyanının anlaşılmasında yoruma başvurulmaktadır. Bir kelimeyi, bir emri, sanat eserini, sözleşmeyi,

[1] Kemal GÖZLER, Hukukun Genel Teorisine GİRİŞ, Ankara, U-S-A Yayıncılık, s. 149

[2] Ibid, s. 159

[3] Hıfzı VELİDEDEOĞLU, Türk Medeni Hukuku, B. 3, İstanbul, Nurgök Matbaası, 1963, s. 61-62

[4] Ferit SAYMEN, Türk Medeni Hukuku, C. I. B. 2, İstanbul, Akgün Matbaası, 1956, s. 187

[5] Ibid, s. 187,

vasiyetnameyi anlamak için yoruma ihtiyaç duyulmaktadır.^[6] Ayrıca, örf ve adet kuralları da yoruma tabidir.^[7] Tüm bu durumlardan yorumun ne kadar geniş bir alanı etkilediğini görebilmekteyiz. Yorum bir hukukçu için kanunu daha iyi anlamada kullanılan bir araç olmakla beraber kanunu en iyi şekilde uygulaması için bir yol tercihidir.

2. YORUM TÜRLERİ

A. Genel Olarak

Uygulamada ve doktrinde belli başlı yorum metodlarına rastlanılmaktadır. Kanun koyucu bize hangi yorumu benimsememiz gerektiğini açık olarak söylememesi nedeniyle, bu yorum metodlarının her biri bizim yorum yaparken kullanabileceğimiz metodlar olabilir. Yorum konusunda en önemli isimlerden birisi de Savignydir. Savigny yorumun unsurlarını şöyle belirtmiştir; gramatik, mantıki, tarihsel ve sistematik unsurlar.^[8] Yorum metodlarından birisi olan sözel (gramatikal)^[9] yorum metoduna sadece birkaç yerde değinmekle yetinip özelde amaçsal yorum metodunu inceleyeceğimiz için burada bu yorum metodunu anmakla yetiniyoruz.

B. Amaçsal Yorum ve Bu Yöntemin Amacı-Önemi

a) Amaçsal Yorum

Yorum faaliyeti yargıçlar tarafından daha fazla kullanıldıkça amaçsal yorumda önemini artırmıştır. Amaçsal yorum ile normun amacı araştırılmaya çalışılmıştır.^[10] Bu amaç araştırılırken yasa koyucunun iradesi esas alınır. Burada, subjektif teori, objektif teori ve birleştirici görüş karşımıza çıkar. Subjektif teori bize yasa koyucunun yasayı yaparkenki iradesini verir. Objektif teori ise yasa koyucunun değil yasanın amacını bize anlatır. Yasa koyucu yasayı yaptıktan sonra, yasa ondan bağımsız bir hal alır. Zaman içerisinde yasa koyucunun iradesinden farklı anlamlara girebilir. Birleştirici görüş ise her ikisini de önemser. Zaman içerisinde geçmiş değer yargısı önemini yitirmişse yasanın özünde

[6] Zahit İMRE, *Medeni Hukuka Giriş*, B. 3. İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980, s. 156

[7] Bilge ÖZTAN, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, B. 11, Ankara, 2003, s. 125

[8] Altan HEPER, "Almanya'da Hukukta Yorum Üzerine Bazı Düşünceler", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 1, Sf, 72, 2012

[9] Jale AKİPEK, Turgut AKINTÜRK, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri*, B. 6, İstanbul, Beta, 2007, s. 120-121-124

[10] Selahattin KEYMAN, *Hukuka Giriş*, B. 3, Ankara, Yetkin, 2005, s. 49

bulunan irade esas alınır.^[11] Yasa koyucunun iradesi, güncel durumla karşılaştırıldığında güncel durumla eğer örtüşüyorsa yorum konusunda bir sorunla karşılaşmayabiliriz. Yasa koyucunun iradesini uygulamak güncel sorunu çözmüyor ve yeterli gelmiyorsa sorunun çözümüne hizmet edecek yasanın geldiği son amaç olaya uygulanmalıdır. Böylelikle yargı makamı nihai amaca uygun, yani toplumsal ve bireysel sorunları çözen bir makam olacaktır.

Amaçsal yorum, toplumdaki menfaatler dengesine önem vermektedir. Kanun koyucu, normla bir düzenleme getirirken bir menfaati diğerine üstün kılmaya çalışmaktadır. Bunu yaparken de belirli bir amaçla hareket eder. Buna yasanın amacı, Ratio Legisi denmektedir. Yasanın amacını araştırırken yasayı uygulayacağımız toplumun özellikleri, ihtiyaçları, değer yargıları, olayın özelliği, gerekçeler dikkate alınarak bir sonuca varılmaya çalışılır. Toplumsal yaşamı yasalara anlam verirken onları toplumun değişimi ve gelişimi içerisinde anlamaya çalışmalıyız.^[12] Kanun amacı ve toplumun ihtiyaçlarını birlikte değerlendirilerek yorum yapılmalıdır. Bu aynı zamanda kanun koyucunun belli bir zaman dilimindeki düşüncesini değil, ratio legesini yani amacının dikkate alınması demektir.^[13]

b) Amaçsal Yorumun Amacı-Önemi

Yoruma başvurulurken normun kelime ve cümle yapısına ve o normun bulunduğu yere göre yorumlamaya çalışan lafzi yorum yönteminin yetersizliği karşısında, amaçsal yorum yöntemi önemini gün geçtikçe artırmaktadır.^[14] Kanunun sadece metni ile kanunun ruh ve amacına ulaşamayız. Hukukçu olmayan kişilerin veya kötü hukukçuların uygulamada düştükleri hata normu anlamaya çalışırken sadece kelimelerden anlam çıkarmaya çalışmaktır. Bu durum ise onların okyanus niteliğinde olan hukuktan sadece damlalarla yetinmelerine neden olmaktadır.^[15] Ayrıca, uygulamada sadece kanun metnine önem vermek bizi anlamsız ve gerçeğe uygun düşmeyen bazı durumlara götürebilir.

Hukuk toplumsal hayatın ve ilişkilerin sınırını belirleyerek sadece insanlar üzerinde hüküm sürmek için değil onlara hizmet etmek için de vardır. Hukukun insanlara hizmet etme amacı, tüm hukukun ve hukuki işlemlerin temelini oluşturmaktadır. Hukukun yanı sıra hukukun içerisinde yer alan kanunlarında insanlara hizmet etme gibi bir amacı vardır. Kanunlar oluşturulurken ise kanun koyucu belli bir amaçla hareket eder. Bazen kanun koyucunun amacı bugüne

[11] Nur CENTEL, Hamide ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, b. 6, İstanbul, Beta, 2008, s. 42

[12] Aydın ZEVKLİLER, Medeni Hukuk, Diyarbakır, Dicle Üni. Huk. Yayınları, 1986, s. 79

[13] Kemal GÖZLER, op. cit., s. 171,

[14] Kemal Oğuzman, Medeni Hukuk Dersleri, B. 6, İstanbul, Filiz Kitapevi, 1990, s. 53

[15] Zahit İMRE, op. cit., s. 156

uygun düşer.^[16] Kanun amacı araştırılırken de söz olarak onun bize neyi anlatmaya çalıştığına bakarız. Ancak, kanun yorumlanırken söze amaçtan daha fazla öncelik verilmesi uygulamada çelişik durumlara yol açabilir.^[17] Bu çelişik duruma düşmemek için ise iki şeyi aynı anda yapabilmeliyiz. Birincisi, sözün anlamı araştırılırken sistematik olarak durum incelenmelidir. Yani o normun tüm metinde bulunduğu yer ve diğer normlarla olan ilişkisi anlatmaya çalıştığı durum ele alınmalı daha sonra ise amaçsal yorum ile normun amacı üzerinde durulmalıdır. Böylelikle normun uygulanmasında aynı kanun metnindeki diğer normalarla çelişik durumlar oluşmamış olacaktır.

Kanun koyucunun rasyonel amacı karşısında kazanılan yeni amaç arasında çatışma çıkıp, rasyonel amaç bu yeni amaca göre zayıf durumda kalabilir. Hatta söz konusu düzenleme oluşturulurken akla gelmeyen yeni ve başka amaçlar kazanabilir.^[18] Bu akla gelmeyen yeni ve başka amaçlar ele alınırken ise çok fazla sınırsız olmak veya yorumun sınırlarını aşmak her zaman için faydalı olmayabilir. Çünkü böyle bir tutum yargı organının yasama organının önüne geçmesi anlamına gelebilecektir. Bu durum ise kuvvetler ayrılığına aykırılık teşkil eder. (Yargıcın sınırlarının olması, Montesquieu savunduğu yargıcın yasamanın dili olacağı anlamına gelmemelidir.^[19])

Yargıcın özellikle özel hukuktaki hukuk yaratma rolü, belirli sınırlar içerisinde kendisine verilmiş olup bunun nasıl uygulanması gerektiği de belirli sınırlar içerisinde belirtilmektedir. Yorum ise hukuk yaratmadan farklı olarak zaten mevcut bir hukuki normun olduğu durumlarda o normun uygulanabilirliğini sağlamak için kullanılmaktadır. (Her ne kadar hukuk boşluğu ile yorum farklı olsa da birbirinden tamamen ayıramayız.)^[20] Bu nedenle hukuk yaratma ile amaçsal yorum kurumları birbirine karıştırılmamalıdır.

Jhering amacın hukukun yaratıcısı olduğunu savunmuştur. Her kural belirli bir amaca hizmet eder.^[21] Her kural belirli bir amaca hizmet ederken ve temelinde hukuk amaca dayanmışken kanunları yorumlamakta amaç faktöründen uzak kalamayız.

Amaçsal yorumun günümüzde önemini hızla artırmasındaki neden ise yasa koyucu kanunu uygulayan hakime ve yöneticiye geniş bir takdir hakkı tanımasından kaynaklanmaktadır.^[22] Bu geniş takdir hakkının görüldüğü en önemli yer ise yorum faaliyeti sırasında karşımıza çıkar.

[16] Prof. Dr. Vecdi ARAL, Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, B. 7, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2010, s. 190

[17] Adnan GÜRİZ, Hukuk Felsefesi, Ankara. 1999, s.52

[18] Ibid, s. 62

[19] Altan HEPER, op. cit., s. 76

[20] Altan HEPER, op. cit.,s. 73

[21] Bilge ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s. 129

[22] Adnan GÜRİZ, op. cit., s. 58

Amaçsal yorumu önemli kılan bir diğer hususta onun eleştirel bir bakış açısıyla konuya yaklaşmasıdır. Bunun önemi, bir normdan birden fazla yorum çıkarabildiğimiz hallerde ortaya çıkar. Böyle bir durumda ortada bir menfaat çatışması vardır ve biz burada kanun amacına, korunması gereken menfaate en uygun olan yorumu kullanmalıyız.^[23] Örneğin, 14 yaşında bir kişiyi korumak için Medeni Kanun bu kişilerin ehliyetsiz olması nedeniyle yaptıkları sözleşmeleri geçerli saymamıştır. Fakat bu kişi bir milli piyango bileti satın aldığı ve bu kişiye büyük ikramiye çıktığında, sözleşme geçersiz sayılmayacaktır. Çünkü ehliyet konusunu düzenleyen kanun maddesinin amacı zayıfı korumaktır. Onu korumak için getirilen bir maddenin zayıfın aleyhine uygulanması düşünülemez.

3. ÇEŞİTLİ HUKUK DALLARINDA AMAÇSAL YORUMUN UYGULANMASI

A. Özel Hukuk

Uygulanacak kurala kesin biçimini veren hukuk teknisyenleri olup^[24] mahkemeler yoruma başvuran makamların başında gelmektedirler. Bu yönüyle uygulama örneklerini sık sık mahkemelerde görebiliriz.^[25]

Medeni Kanun'un anlam bakımından uygulanması Medeni Kanuna ait normların yorumunu gerektirmektedir.^[26] Medeni Kanun'un birinci maddesinde, yasanın sözü ve özü birlikte uygulanır denilerek amaca bağlı yorum yönteminin de benimsendiğini görmekteyiz. Yargıç maddeye anlam kazandırırken yalnızca o maddeye değil aynı zamanda diğer maddeleri de incelemeli ve yasanın temel ilkelerine aykırılık oluşturulmasının önüne geçmelidir.^[27]

Medeni Kanun, kanunun ruhunun araştırılması gerektiğini bize söylese de bunun nasıl araştırılacağını açık bir şekilde söylememektedir.^[28] Normun içerdiği amaç önümüzdeki maddenin anlamını ve özünü anlamada bize yol gösterici olmaktadır. Örneğin Eski Medeni Kanunu 119. maddede zamanaşımı süresi olarak konulan sürenin, normun amacından hak düşürücü süre olduğunu

[23] Jale AKİPEK, Turgut AKINTÜRK, op. cit., s. 124

[24] Cahit CAN, Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri ve Genel Gelişim Çizgisi, Ankara, Seçkin Yayınevi, s. 142

[25] Kemal Oğuzman, op. cit., s. 52

[26] Fevzi FEYZİOĞLU, Ümit DOĞANA, Aydın AYBAY, Medeni Hukuk Dersleri C. 1, B. 3, İstanbul, Fakülteiler Matbaası, 1976

[27] Aydın Zevkliler, op. cit., s. 79

[28] Kemal Oğuzman, op. cit., s. 56

görmekteyiz. Aynı şekilde medeni kanunu miras kitabında yer alan mahrum bırakılacak bir hal, bir ıskat sebebi olarak kabul edilmektedir.^[29]

Uygulamada kanunu anlamını ve amacını bulmaya çalışırken başvurulacak bir diğer yöntem ise kanunun kullandığı konu başlıklarıdır. Örneğin, Evlilik Dışı Doğan Çocukların Cezasız Teceli Hakkında Kanun gibi.^[30] Kanunun kullandığı konu başlıkları düzenlenmeyi amaçladığı hukuki konunun kapsamını da bize söylemektedir.

Yasa koyucu bir kuralı koyarken aynı zamanda menfaatleri de uzlaştırmaya çalıştığı ve bir hukuki çözüme kavuşturmak istediği için kanunu yorumlarken amaçsal olarak değerlendirmek gerekmiştir. Mesela, Medeni Kanunda yer alan bir kimsenin daha önce bir ikametgahı bulunduğu saptanamadığı veya yabancı ülkedeki ikametgahını terk etmekle yeni bir ikametgah kurmamış ise halen oturduğu yer onun ikametgahı sayılır. Burada o kişinin orada uzun süre oturup oturmadığı şartı aranmaz. Çünkü kanunun amacı, bir kişinin ikametgahsız kalmaması ve üçüncü kişilerin bu nedenle zarara uğraması engellenmektedir. Böylelikle kanun koyucu koyduğu norm ile toplumdaki menfaatleri uzlaştırmıştır.^[31]

Vasiyetnamenin içeriğinin tespitinde de yoruma başvurulabilmektedir. Çünkü bazen vasiyetnamede açık olmayan ifadeler kullanılabilir. Miras bırakanın iç iradesinin ve amacının tespiti çalışılırken açıklayıcı yoruma başvurulur. Miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufa yansımayan ama gerçek iradesi araştırılırken de tamamlayıcı yorum önemli olur. Vasiyetnamenin yorumunda önemli olan mirasçının neyi amaçladığı onun iç iradesidir. Bizim için üçüncü bir kişinin neyi anladığından çok miras bırakanın sosyal, kültürel vb. konumuna bakarak miras bırakanın amacını dikkate alırız. Görüldüğü gibi burada da amaçsal yorum metodu uygulanmaktadır.^[32]

Uluslar arası özel hukuk uygulanırken amaçsal yorumdan faydalanır. Örneğin birçok hukuk nizamı aynı bağlama noktalarını kullanır fakat bazen bunlar aynı anlama gelmeyebilir. Burada o hukuk nizamının neyi amaçladığına dikkat edilir. Yorumda o hukuk nizamına göre yapılır. Örneğin, ikametgahı Almanya'da olan satıcı İstanbul'da bulunan malını satar. Satış bedelinin ödenmesi için satıcı Türk Mahkemesinde alıcıya dava açarsa aksi anlaşmada yoksa Türk hakimi Türk hukukuna göre ifa yerini alacaklının ikametgahı olarak belirleyecek, yani Almanya olacak, Alman hukukuna göre ise para borcu borçlunun ikametgahında

[29] Ibid, s. 59

[30] Seyfullah EDİS, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, B.4, Ankara, Dokuz Eylül Ün.Dön.Ser. İş. Yayınları, 1993, s. 14

[31] Zahit İMRE, op. cit., s. 168

[32] Bilge ÖZTAN, Miras Hukuku, B. 3, Ankara, Turhan, 2008. S. 194

ödeneyeğinden ödeme yeri İstanbul olacaktır.^[33] Bu sorunu çözümlerken Alman hukukunun ikametgah düzenlemesinden neyi amaçladığı bilinmelidir.

Anayasaya uygunluk amaçsal yorumun uygulanmasında çok önemlidir. Kanunlar hiyerarşisinde kanun, anayasanın altında yer almaktadır. Anlamın açık olmadığı durumlarda yorum yaparken ve önümüzdeki olaya uygularken anayasanın değer yargıları ve dikkat ettiği hususlara öncelikle önem verilmelidir. Böylelikle uygulama, kanun ve anayasa uygunluğu örtüşecektir. Bu durum ise normlar hiyerarşisine paralel olacaktır.^[34]

Uygulamada Yargıtay'ın da amaçsal yoruma başvurduğu birçok dava gözü-
müze çarpmaktadır. Örneğin zamanaşımıyla ilgili olarak Yargıtay şöyle bir değerlendirme yapmıştır. Evlilik dışında doğan çocukların açacakları babalık davasında dava açma süresinin kayyım atandığı tarihten sonra başlaması kuralına amaçsal metotla ulaşılmıştır. Yargıtay bu konuyla ilgili olarak İçtihadı Birleştirme Kararında şöyle demektedir; “çocuğa ait dava müddetinin doğumdan itibaren başlamasını kabul etmek, MK. 295. Maddenin çocuğa tanıdığı dava hakkının ortadan kalması gibi bir netice ortaya çıkarır. Bu tür durumlarda ananın menfaati kadar çocuğunda menfaati korunmaktadır.” (Yg. İçt. Bir. Kar. 02/05/1960, 5/8, RG. 5/8/1960, Nr, 10570)^[35] Yargıtay kadar İsviçre Federal Mahkemesi de amaçsal yorumu benimseyen kararlar vermiştir.^[36]

Bir Hukuk Genel Kurulu kararında ise sözleşmelerde iradenin tespitinde amaçsal yorumdan nasıl yararlandığı şu sözlerle ifade edilmektedir; “Borçlar Kanununun 1. maddesi uyarınca sözleşme, tarafların birbirine uygun irade beyanları ile oluşan hukuki muamele olarak tanımlanmıştır. İki tarafın irade beyanlarının birbirine uygun olup olmadığının uyuşmazlık konusu olduğu hallerde, irade beyanın yorumu ile sonuca ulaşılabilecektir. Kanununun 18/1 maddesinin ‘Bir akdin şekil ve şartlarını tayininde, iki tarafın gerek sehven gerek akitteki hakiki maksatlarını gizlemek için kullandıkları tabirlere ve isimlere bakılmayarak, onların hakiki ve müşterek maksatlarını aramak lazımdır.’ hükmü sözleşmenin şekil ve şartlarını saptarken tarafların gerçek amaçlarının önemli olduğu vurgulanmıştır. Böylece bir sözleşmeye taraflarınca farklı anlamlar yüklendiğinde yorum yoluyla tarafların gerçek iradelerini tespit edilecektir. Kanun bu hususu belirtmekle birlikte yorumun nasıl bir yöntemle yapılması gerektiği belirtilmemiştir. Yorumda genel kural tarafların ortak amaçlarını tespit etmek olduğundan lafzi yoruma itibar edilmeyeceği açıktır.”^[37] Bu kararda özellikle sözleşmede gerçek iradenin tespitinde tarafların amacına bakılması

[33] Ergin NOMER, *Devletler Hususi Hukuku*, B. 18, İstanbul, Beta, 2010, s. 105-106

[34] Vecdi ARAL, *op. cit.*, s. 193,

[35] Jale AKİPEK, Turgut AKINTÜRK, *op. cit.*, s. 125

[36] *Ibid.*, s. 126.

[37] Yargıtay, HGK., 2007/14-83 E., 2007/142 K.

gerektiği belirtilmekle, lafzi yorum yönteminin yetersiz olduğu, amaçsal yorum yönteminin uygulanacağı bize anlatılmaktadır.

B. Kamu Hukuku

Amaca göre yorumda bazen daraltıcı bazense genişletici yorum yapılabilir. Daraltıcı yorum ile normun veya normda geçen tek bir kavramın uygulanma alanını daraltırız. Kanunun çok geniş anlamı olan kavramlar kullandığında bu yoruma başvurulabilir. Genişletici yorum yaparak ise normun uygulama alanını genişletmeye çalışırız. Her iki yorumu da yaparken üzerinde durulması gereken konu normun anlam ve değerleridir.^[38] Daraltıcı yorum özellikle kişi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması sırasında gündeme gelebilir. Anayasa hukukunda ve idare hukukunda kişi hak ve özgürlüklerinin kural, kısıtlamaların ise istisna olduğunu görmekteyiz. İstisna olan kısıtlamaların soyut kavramlarla ifade edildiği hallerde kişi hak ve özgürlüklerine en az müdahalede bulunan kavram anlayışı belirlenmeli ve daraltıcı yorum yapılmalıdır.

Soyut hukuk kuralı olaya uygulanırken o kuralın amacı belirlenir. Fakat bazı durumlarda bu amaç önümüzde uygulamaya çalıştığımız olaya aykırı düşebilir. Örneğin Anayasamıza göre kimse işlendiği zaman suç sayılmayan bir fiilden dolayı cezalandırılmaz. Buna karşın eğer belirli bir suç için daha az ceza öngörülen bir yasa çıkarsa sanığın veya hükümlünün lehine olan yani son yasadaki sanık veya hükümlü faydalanabilecektir. Burada kanun koyucunun amacı bireyi devlete karşı korumaktır. Sonuç olarak bu son ceza kanunu evvelce işlenmiş olan suçlara da uygulanacaktır. Burada amaçsal yorum yapılarak bu sonuca ulaşılmaktadır.^[39] Ancak tek başına amaçsal yorum ilerici nitelikte sayılamaz. Burada yorumcunun ulaşmak istediği amaç çok önemli olmaktadır. Örneğin, Almanya'da 1934 yılında yürürlüğe giren bir kanunla Almanlar ile Yahudiler arasındaki evlilik dışı cinsel ilişki suç sayılmaktaydı. Bunu o zamanın uygulayıcıları daha da ileri götürerek cinsel ilişki aşamasına varmayan davranışları da cezalandırmışlardır.^[40] Hangi yorum yöntemini seçersek seçelim yorumcu olarak belirli dayanak noktamız olmalıdır. Kanunun amacı bunlardan sadece bir tanesi olup diğerleri, kanunun metni, tarihçesi, sistemidir. Bunlar da yorumda göz ardı edilmemelidir.^[41]

Ayrıca, genel bir takım niyetlerle kanunu amacı saptanamaz. Kanun kendi içerisinde koyduğu normlarla bazen birbiriyle çelişen amaçlar izleyebilir. Her şeyden önemlisi kanunun amacını saptamaya çalışırken yorumcu kendi amacını

[38] Vecdi ARAL, *op. cit.*, s. 193

[39] Adnan GÜRİZ, *op. cit.*, s. 65

[40] Kemal GÖZLER, *op. cit.*, s. 172

[41] Seyfullah EDİS, *op. cit.*, s. 193

kanunun amacı ile değiştirmemelidir. Yorum faaliyetinin kapsamının sınırı akılda tutulması gerekir.^[42]

Kanunu en önemli amacı kamu yararını gerçekleştirmektir. Kanun bu amaca açık bir aykırılık taşıdığı hallerde Anayasa Mahkemesi denetime tabi tutabilmektedir. Burada Yüksek Mahkeme amaçsal yorum metodundan yararlanmaktadır.^[43] Kanun bazen amacını ilgili kanun maddesinde açıkça yazar. Bazense bunu tam olarak belirtmez. Özel amacın belirlenmediği bu tür durumlarda kamu yararı amacı önem taşır. Anayasa Mahkemesi Abana ilçe merkezinin Bozkurt –Pazar-yerin kasabasına nakli hakkındaki kanunu iptal ederken seçimlerde kendisine muhalif oy verildiği ve kamu yararı amacıyla değil de cezalandırma düşüncesiyle hareket edildiğini belirterek söz konusu kanunu iptal etmiştir. (E. 1963/145, K. 1967/20, AMKD Sayı, 5 s. 139-153, 1967)^[44]

Kamu hukukunun içerisinde yer alan Ceza Muhakemesi Hukukunda da amaca göre yoruma başvurulduğu görülmektedir. Örneğin, 1412 sayılı CMUK m. 135/a henüz yürürlüğe girmeden önce de pentatol gibi insan iradesini ortadan kaldıran ilaçların kullanılarak sorgu yapılması hukuka aykırı sayılmaktaydı. Çünkü bu ilaç sayesinde insan iradesi zayıflamaktadır. Oysaki sanık konuşmak zorunda değildir. Bu hüküm konulduğunda ise pentatol gibi ilaçlar bulunmadığından yasa koyucunun bu ilaçları yasaklama gibi bir amacı değil sanığın cevap verip vermeme hakkını sağlamayı amaçladığı görülmektedir.^[45]

C) Karma Hukuk

Karma hukuk içerisinde yer aldığı savunulan İş Hukukunda da amaçsal yorum metodundan yararlanıldığını görmekteyiz. İş hukukunun geneline baktığımızda işçi lehine yorum metodu önemini sürdürmektedir. İşçi lehine yorum metodunu kullanabildiğimiz yerlerde amaçsal yorum metodu örtüşür. Fakat bu her zaman iş mevzuatında işçi lehine normlar yer aldığı anlamına gelmez. Bazen toplumsal yararlar işçinin yararına karşı üstün tutulmuş olabilir. (Özellikle iş hayatında devlet müdahalesinin yoğun olduğu alanlarda bu gündeme gelebilir) İşte bu tür durumlarda her normun somut amacı araştırılmalıdır. Aksi bir davranış normun amacına aykırılık oluşturur. Yargıç böyle bir durumda üstün tutulan menfaati ve zamanın koşullarını iyi değerlendirerek normun amacını belirlemelidir.^[46] Bu durumda ise karşımıza korunan menfaatin hangisi olduğu sorunu çıkmaktadır. Korunan menfaatin tespiti ise uygulamaya konu olan

[42] Seyfullah EDİS, op. cit., s. 196,

[43] Kemal GÖZLER, Anayasa Hukukuna Giriş, B. 2, Bursa, Ekin, 2002, s. 253

[44] Ergun ÖZBUDUN, Türk Anayasa Hukuku, B. 7, Ankara, Yetkin, 2002, s. 386-387

[45] Nur CENTEL, Hamide ZAFER, op. cit., s. 42,

[46] Sarper SÜZEK, İş Hukuku, B. 5, İstanbul, Beta, 2009, s. 24

sözleşme veya normun anlam ve amacının amaçsal yorum metoduyla irdelenmesi, bu sayede hangi menfaate üstünlük tanındığının belirlenmesiyle olur.^[47]

4. HUKUKUN BİLİMSELLİĞİ VE AMAÇSAL YORUM

Hukuka bilimsel düşüncenin adımları Kant'la birlikte atılmıştır. Kant daha önce Hume olandan olması gerekeni çıkaramayacağımızı bize göstermeye çalışmıştır.^[48]

Hukukçular, hukuk bilimini diğer bilim dallarıyla eş değer konuma getirebilmek için bilinçli veya bilinçsiz olarak uğraşmışlardır. Ancak bunu yaparken doğa bilimlerinden çok sosyal bilimlere başvurmuşlardır.^[49] Doğa bilimlerinde, doğada gözlenen olayın beğenilmesi veya beğenilmemesi diye bir şey olamaz. Örneğin, bir doğa bilimci bu deneyi yaparken maddelerin güzel, çirkin, faydalı veya faydasız olduğuyla ilgilenmez. Doğa bilimlerinde temel amaç neden sonuç ilişkisi kurarak bunları belirli kanunlara bağlayabilmektir.^[50] Hukuk bilimiyle diğer insan bilimleri ele alındığından bunlardan tarih, sosyoloji ve ekonominin insan davranışının dışı vuran kısmını incelediği görülür. Hukuk ise normlar aracılığıyla insana şunu yap bunu yapma gibi emirlerde bulunur.^[51]

Hukukun bir bilim olup olmadığı sorununu felsefi pozitivistin dışında kalarak inceleyemeyiz. 19. Yüzyıldan itibaren felsefi pozitivism olan akım hukuku da etkilemiştir. Bu nedenle hukuku fizik, biyoloji gibi bilimler düzeyine çıkarmak için hukuki ve sosyolojik pozitivism akımları ortaya çıkmıştır.^[52] Sosyolojik verilerin önemi amaçsal yorumda da görülmektedir. Sosyolojik veriler ile hukukun sosyal yönü ön plana çıkarılmaktadır. Sosyolojik incelemeler soyut hukuk kavramlarına göre daha üstün tutulmuştur. Bu yönüyle hukukun sosyal yönü ve amacı temel alınmıştır.^[53] Normatif bir bilim olan hukuk amaç sorununa yabancı kalamayacaktır.^[54] Alman hukukunda menfaat ve gaye hukukçuluğu kavram hukukçuluğuna tepki olarak ortaya çıkmıştır. Heck'in de esinlendiği Jherine göre her hukuk kuralı mantıki amaca değil pratik amaca yönelir. Buna da menfaatler durumunun değerlendirilmesiyle ulaşılmaktadır.^[55]

[47] Yıldız ABİK, "Normun Koruma Amacı Teorisi", Ankara, AÜHFED, 59 (3) 2010, s. 59,

[48] Selahattin KEYMAN, "Hukukun Bilimselliği Üzerine", İzmir, Dokuz Eylül Üni. Yayınları, 2001, s. 426

[49] Adnan GÜRİZ, op. cit, s.57

[50] Ibid, s. 60

[51] Selahattin KEYMAN, "Hukukun Bilimselliği Üzerine", s. 422

[52] Ibid. bkz. aşağı,

[53] Adnan GÜRİZ, op. cit., s. 58

[54] Ibid, s. 67

[55] Zahir İMRE, op. cit., s. 161,

Hukuki pozitivismizin yorum anlayışının her geçen gün değiştiği gözlemlenmiştir. Başlangıçta yasa koyucunun iradesine yani kanun metnine bağlı kalmaktaydılar. Bunun nedeni de hukukun kesinliğini kullanarak bireysel özgürlükleri gerçekleştirmeye çalışmaktır. Günümüzün modern hukuki pozitivism anlayışı ise yoruma bakış açısını değiştirerek, kuralın konmasına neden teşkil eden toplumsal değerleri de dikkate almaktadır. Böylelikle yargıcın statik (durağan) bir yapı olmaktan çıkartıp aynı zamanda yaratıcı özelliğini de ön plana çıkarabilmektedir.^[56] Hukuki pozitivismizin amaç ve yorum ilişkisine bakışı pekte kabul edilemeyecektir. Bu görüşe göre, yorumcu kuralın amacını bulmaya çalışırken subjektif bir takım ölçülere başvuramaz. Normu somut olaya uygularken norm tarafından belirlenmemiş bir takım değerlere ve amaçlara başvuramayız. Yani hukuki amaç yine o kanun maddesi tarafından belirlenmekte ve aynı zamanda bu amaç yorum sınırlamızı da belirlemektedir.^[57] Hukuki pozitivismizin yoruma bu yaklaşım tarzı kabul edilemez. Çünkü kural, kural koymak için değil belirli bir toplumsal amaç için konulurlar. Buna ulaşmak için de sosyoloji, ekonomi vb. bir takım araçlar kullanılmalıdır. Çünkü hukuk bir amaç değil toplumsal sorunları çözmede bir araçtır.^[58] Değere kapalı düşünce tarzı doğa bilimlerinde kabul görse de hukuk gibi sosyal bilimlerde tekeli bir uygulamaya sahip olamaz. Alman felsefesinde kültürel bilim olarak ele alınan bir alan vardır. Kültürel bilimleri değere kapalı düşünce tarzı ile inceleyemeyiz. Örneğin masayı tarif ederken onu amacından soyutlayarak tarif etmeye çalıştığımızda masanın tanımı ortaya çıkmayacak her şey bir masa olabilecektir. Amaçlarda bizlere değerleri göstermektedir.^[59] Hukuki pozitivismine yukarıda belirtilen eleştiriler getirildikten sonra amaçsal yorumun hukuki pozitivismizin kullandığı araçlara da zaman zaman başvurduğunu belirtmek lazım. Çünkü amaçsal yorum yapılırken bazen sistematik araca da başvurulmaktadır. Mesela, TCK.da eskiden zina suç sayılmaktaydı. Bunun nedeni ise nesep ilişkisini korumak değil eşlerin sadakat görevini korumaktır. Burada tek bir normun diğer hukuk normlarıyla ilişkisine bakmaktayız ve bu sonuca ulaşabilmekteyiz.^[60]

Sosyolojik hukuk ilmi ise menfaatler çatışmasında sosyoloji ilmine yer vererek menfaatleri uzlaştırmayı ister. Özellikle kanun boşluklarının doldurulmasında yer verilecek en güzel metot sosyolojik metottur.^[61] Sosyolojik yaklaşım hukuk sosyolojisinin de etkisiyle, hukuku devletin koyduğu müsbet hukuktan

[56] Selahattin KEYMAN, "Hukuki Pozitivism", C. 35 S. 1-4, Ankara, AÜHFD, 1978, s. 46

[57] Ibid, s. 47

[58] Ibid, 49

[59] Selahattin KEYMAN, "Hukukun Bilimselliği Üzerine", s. 431

[60] Selahattin KEYMAN, Hukuka Giriş, B. 3, Ankara, Yetkin, 2005, s. 50

[61] Vecdi ARAL, "Hukuk İlmini Gerçek Bir İlim Haline Getirmek İçin Hukuka Bir Objektivite Kazandırma Gayretleri ve Bunların Değeri", C. 31, s. 1-9, İstanbul, İÜFHM, 1966, s. 226

daha geniş ele almakta, uygulanabilirlik unsuruna önem vermekte, hukuk hayatını mahkeme uygulamalarıyla özdeşleştirmeye çalışmaktadır.^[62] Daha önce söylediğimiz gibi hukuki pozitivizm normu uygularken de yasa koyucunun iradesine önem verirken sosyolojik hukuk anlayışı hayatın gerçeklerine önem vererek dinamik değerlerin tatminini hukukun ana işlevi olarak görmektedir.^[63]

Sosyolojik hukuk anlayışı için yorum faaliyeti çok önemlidir. Hukukun amacında siyasi, felsefi ve etik düşüncelerinin etkisini kabul etmektedir. Bu anlayış uygulayıcıya yorum hususunda nasıl davranması gerektiğini de emretmektedir. Çünkü ona çatışan menfaatleri en uygun surette çöz demektir.^[64] Sosyolojik hukuk için hukuk bir amaç değil belirli amaçlara ulaşmak için araçtır. Normun işlevsel içeriği bizim için önemli olmalıdır. Bu içerik sürekli bir değişim içindedir. Bu nedenle yorumcunun norma verdiği anlam, yasa koyucunun iradesinden daha önemlidir. İşte bu akım yargı kararını menfaatleri çözen bir durum olarak gördüğü için yorumcudan bu amaca uygun davranmasını bekler.^[65] Sosyolojik hukuk anlayışının amaçsal yorum yöntemine uygun olarak görülmesinin bir nedeni de onun yargı kararlarını menfaatleri çözen bir araç olarak görmesinden kaynaklanmaktadır.^[66]

Tabii hukuk akımına göre ise hukuk kaynağını doğadan almaktadır. Doğa mükemmeliyete varmak ister. Doğa kanunları, bizlere mükemmeliyete varmanın düzenliliğini gösterir. İnsanda mükemmeliyete varabilmek için belirli bir takım aşamalardan geçer. Doğada olan aynı zamanda olması gerekeni de ifade eder. Olması gereken de norm yani hukuk anlamına gelmektedir.^[67] Tabii hukuk doktrini de zaman içerisinde bazı değişikliklere uğramıştır. Bu değişim önce Platon ile başlayıp sonra 16. Yüzyıldan itibaren belirginleşmiştir. Burada önemli olan değişiklik tabii hukukta hukukun kaynağını tespit için doğanın yerini insan aklı almıştır. Tabii hukuka göre insan aklı ile bulunan değer yargıları mutlak olarak algılandıktan sonra her türlü müsbet hukuktan üstündür.^[68]

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız tüm bilimsel yaklaşımlar birlikte ele alındığında amaçsal yorum yapılırken özellikle sosyolojik hukuk anlayışının değerlendirmelerinin bize yol gösterici olacağı görülmektedir. Çünkü amaçsal yorumda sosyolojik, tarihi ve felsefi konularda ele alınarak menfaatler çatışmasının çözülmesi gerekmektedir. Bu hukukun her alanında gerekli olan bir

[62] Selahattin KEYMAN, *Hukuka Giriş ve Metodoloji*, İstanbul, Doruk Yayınevi, s. 125

[63] *Ibid.*, s. 137

[64] *Ibid.* 142

[65] *Ibid.*, 147

[66] Sarper SÜZEK, *op. cit.*, s. 23,

[67] Selahattin KEYMAN, "Hukukun Bilimselliği Üzerine", s. 424

[68] *Ibid.*, s. 425

yaklaşım tarzıdır. Fakat aynı zamanda hukuki pozitivismizin ve tabii hukuk doktrininin meselelere bakış açılarının dikkate alınması gerektiğini görmekteyiz.

5. ADALET KAVRAMI VE AMAÇSAL YORUM

Sosyal bilimlerde doğa bilimlerinden farklı olarak kavramlar için tam bir tanım ortaya koyamayız. Bu yüzden adalet kavramının tam bir tanımı yapılamaz. Hatta bazı hukukçular bunun boş bir çaba olduğunu söylerler. Mesela kimileri adaleti “alındığı kadar verme” olarak tanımlarken kimileri bunun adaletsizlik olduğunu söyler. Adaletin tanımı hukuk felsefesine de görelidir.^[69] Hukukun düşünsel yanı olan adalet tarih boyunca çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Bazen eşitlik ile eş anlamda kullanıldığı olmuştur.^[70]

Hukukun amacını adaletin sağlanması olarak belirleyen hukukçular olmuştur.^[71] Adaletin şekli olarak gerçekleşmesi, uygulanan hukuk kuralının olayla çelişkili olmaması tam tersi olayı çözen başkaca sorunları ortaya çıkarmayan nitelikte olması demektir.^[72] Hukukun yöneldiği amaçlar farklılaştıkça adalet kavramına olan yaklaşımlar da farklılaşmakta ve adaletin anlamı değişmektedir.^[73] Amaçsal yorumu savunanlara göre, zamanla değişen ihtiyaçlar karşısında kanunun uygulanmasında adaletsiz sonuçlar çıkarsa yorumumuzu yaparken bu adaletsizliği gidermeliyiz. Mesela, hakim, aç kaldığı için fırından bir ekmeğe çalan kişinin yargılama sürecinde önceliğini hukuk normuna değil de somut gerçeklere vererek adalet duygusuna uygun bir karar vermelidir.^[74]

Müsbet kanunlara sırf egemen iradenin ürünü olmaları nedeniyle önem verilen hukuki pozitivismde adalet kanunların geçerli olmalarıyla eş düzeydedir. Bir dönemde ortaya konulan normların geçerliliği onların adil olmalarını da beraberinde getirmektedir. Bunu yaparken müsbet hukukun nasıl ve hangi ölçülerle oluşturulduğu meselesine ilgisiz kalmaktadır. Kendisini değerlerden arındırma iddiasında bulunan hukuki pozitivismin bu yolu izlemesinin nedeni yine bir değer olan düzen, barış ve hukuki kesinlik gibi değerleri gerçekleştirme istemesinden kaynaklanmaktadır.^[75] (Aslında hukuki pozitivism değere kapalı olduğunu söylese de bu tam anlamıyla böyle değildir. Çünkü bu akım sırf yürürlükte olduğu için müsbet hukuka önem vermektedir. Bu da ideolojisinin

[69] Niyazi ÖKTEM, “Adalet Kavramı ve Sosyal Realite”, B. 3, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu, Edit. Adnan Güriz, 2008, s. 75

[70] Necip BİLGE, Hukukun Temel Kavramları, B. 14, Ankara, Turhan, 2000, s. 21

[71] Adnan GÜRİZ, op. cit. s. 61

[72] Ibid, s. 52

[73] Ibid, s. 69

[74] Kemal GÖZLER, op. cit., s. 172

[75] Selehattin KEYMAN, “Hukuki Pozitivism”, C. 35 S. 1-4, Ankara, AÜHFD, 1978, s. 30

temelini oluşturmaktadır. Müsbet hukuka değer vermesinin nedeni ise onun uygulamada olan hukuk olmasından kaynaklanmaktadır.^[76]

Hukuki pozitivizm adaletin içeriği sorununu tamamen hukukun bilimselliğinin dışında tutarak ona yabancı kalmaktadır. Çünkü bu soruna yaklaşım tarzı subjektif bir takım ölçülere göre olmaktadır. Herkese mutluluk getiren bir düzenin olmayacağı, menfaatlerin çatışmasını giderirken bir tarafın mutlaka eksik kalacağı ve mutsuz olacağını, hangi çıkara öncelik vermemiz gerektiğini akıl yoluyla çözemeyeceğimizi kabul etmektedir. Akıl bizlere ancak ortada bir çıkar çatışmasının olduğunu söylemekle yetinip, çıkarların önemi sorununu felsefe, sosyoloji ve ahlak gibi başka bilim dallarıyla çözebiliriz.^[77] Bilimsel olmayan siyasi düşünce tarzının hatası olarak adalet hukuk biliminin içine dahil edilmeye çalışılmıştır. Hukuk ve adalet tamamen farklı kavramlardır. Çünkü bir grup tarafından savunulan adalet anlayışı başka bir grupça kabul görmeyebilir.^[78] Bu konuda hukuki pozitivizm kendi içerisinde mantıksal bir tutarlılığa sahiptir. Çünkü hukuki pozitivizmde yer alan biçimsel adalet anlayışı vatandaşların hangi çıkarlara sahip olacakları sorunu müsbet hukuk tarafından düzenleniyorsa adalet gerçekleşmiş olmaktadır. Yani adalet müsbet hukukun tam ve eksiksiz uygulanmasıyla eş anlamlıdır. Böylelikle kanunların geçerliliğinin vazgeçilmez unsuru olan uygulama ile meseleyi çözmektedir. Adalet müsbet hukukun içeriği sorunu olmaktan çıkıp müsbet hukukun uygulanmasıyla ilgili bir hal almaktadır.^[79]

Tabii hukuka göre ise hukukun amacı adil çözüm yolunu bulmaktır. Hukuk bilimsel doğruyu değil haklı ve adil oranı arar.^[80] Tabii hukukun varlığı için hiçbir şeye ihtiyaç olmayıp o kendiliğinden hissedilir ve kaynağını tabiat ile insan aklından alan, evrensel bir hukuktur. Tabii hukuk yazılı kanunlardan ve hukuk geleneklerinden bağımsızdır. Bu akımın amacı mutlak adalete ulaşmaktır.^[81] Doğadan kaynaklanan tabii hukukta iki önemli husus vardır. Bunlardan bir tanesi tabii hukuk her şeyden evvel neseldir. Aynı zamanda da kesindir. Hem kesin hem de nesnel olması nedeniyle adil ve gerçek tek hukuktur. Adalet için gerekli olan tarafsızlık tabii hukuk ile sağlanır. En mükemmel hukuk ancak tabii hukuktan çıkabilir.^[82] Düşünsel yöne önem veren tabii hukukçulara göre hukukun görevi adaleti sağlamak, hukuki pozitivistler ise somut çıkarları

[76] Selahattin KEYMAN, "Hukukun Bilimselliği Üzerine", s. 428

[77] Selahattin KEYMAN, "Hukuki Pozitivizm", s. 31

[78] Selahattin KEYMAN, "Hukukun Bilimselliği Üzerine", 427

[79] Selahattin KEYMAN, "Hukuki Pozitivizm s. 33

[80] Selahattin KEYMAN, "Tabii Hukukun Epistemolojik Tahlili", C. 47 s. 1-4, Ankara, AÜHFD, 1998, s. 36

[81] Selahattin KEYMAN, "Hukukun Bilimselliği Üzerine", s. 423

[82] Ibid, s. 425

koruduğunu savunmaktadır. Bizce bu ikisi birbirini tamamlayan yaklaşımlar olarak ele alınmalı biri diğerine üstün tutulmamalıdır.^[83]

Bugün itibariyle konuya bakıldığında hukukçu hiçbir dünya görüşünün kör ve katı bir savunucusu olmamalıdır. Önüne gelen olayda özgürce değerlendirmeler yapmalı ve değer yargıları vermelidir.^[84] Özgürce değerlendirmeler yaparken de kanun metni dışında yargı içtihatları ile doktrini yakından takip etmelidir. Adalet her ne kadar her kişi ve grup için farklı anlamlar ifade edecekse de dışa yansıyan bir tarafsızlık ve bağımsızlık anlayışı içerisinde nesnel bir adil uygulayıcı görünümü elde edilebilir. Bu durum yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile ilgili bir konu olsa da aynı zamanda yargıcın yaptığı yorumla ilgilidir. Çünkü uygulayıcılar yorum faaliyetinde kendi değerlerini, sosyoloji ve tarih anlayışlarını bir kenara bırakmazlar. Yargı kararlarındaki gerekçelerde bu duruma sık sık rastlanabilir. Aynı gerekçelerle farklı hakimler farklı kararların verdiği durumlarda ise bu durum apaçık bir şekilde göze çarpmaktadır. Uygulayıcının asıl dikkat etmesi gereken husus ise değerlendirmelerini hukuki düşünce ve görüş etrafında yapmalı, hukukun dilini konuşmaktan ve uygulamaktan uzaklaşmamalıdır. Ayrıca gerekçesine esas teşkil eden değerlendirmeyi yapıp kararını verirken, hukuki bütünlükten uzaklaşmamalıdır. Bugün için özellikle İctihadı Birleştirme Kararları'nın bir nedeni de budur. Bunların sağlanmaya çalışılmasındaki asıl amaç ise adalet fikrinin zedelenmemesi, insanların ve toplumun yargı ve yargıca karşı olan güveninin sarsılmaması içindir.

[83] Necip BİLGE, Hukukun Temel Kavramları, s. 21

[84] Vecdi ARAL, "Bir Adalet Bilimi Olarak Hukuk Bilimi", B. 3, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu, 2008, s. 73

SONUÇ

Yorum konusu genelde hukuk eğitimi ve uygulamada pek önemsenmese de yukarıda açıklanan hususlardan anlaşılacağı üzere bir hukukçunun en çok dikkat etmesi gereken bir konudur. Çünkü bizler hukuku soyut kavramlardan öğrenip somut olarak en uygun şekilde uygulayabilmekle iyi bir hukukçu olabiliriz. Bazen teorinin pratikle uyumsuzluk gösterdiği zamanlar olabilir. Hukukçu yorum faaliyeti ile çelişkili ve anlamsız durumların önüne geçerek teori ve pratiğin uzlaşmasını sağlayabilir.

Bunun yanında amaçsal yorumun hem yasa koyucunun iradesine hem de tarihi süreç içerisinde ortaya çıkan yasanın amacına önem verdiği için bu çelişkinin ortaya çıkmasını önlemeye çalışan bir yorum metodu olarak ele alınmalıdır. Bir metodun diğer metoda olan üstünlüğünü savunmaktansa elimizdeki olaya ve duruma en uygun olan metoda ağırlık verilmeli, bunu yaparken diğer yorum metodlarından da yararlanılmalıdır.

Uygulamada ise sadece özel hukuk alanında değil, kamu hukuku ve karma hukuk dalında da amaçsal yorumun yerini alabildiğini görmekteyiz. Yukarıda açıklanmaya çalışıldığı üzere kanuna üstünlük tanınan ceza hukukunda bile amaçsal yorumun gündeme gelebildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra sadece kanun metinlerinin uygulanmasında değil aynı zamanda bireyler arası ilişkilerde doğabilen sorunlarında uygulanmasında amaçsal yorumdan yararlandığı görülür. Mesela, sözleşmelerde, vasiyetnamede ve başkaca irade beyanlarında amaçsal yorum metodu gündeme gelebilmektedir.

Hukukun bilimselliği konusunda gündeme gelen akımlardan özellikle sosyolojik hukuk anlayışı amaçsal yorum için önemli olmakla birlikte pozitivist hukuk anlayışının ve tabii hukuk anlayışının da amaçsal yorum için önemli olabildiğini görebilmekteyiz.

Son olarak adalet kendisine getirilen eleştiriler bir tarafa bırakılarak adaletin toplumda tecelli etmesi için de amaçsal yorum metodundan yararlanılabildiğini görmüş bulunmaktayız.

KAYNAKÇA

- ABİK, Y. (2010), "Normun Koruma Amacı Teorisi", Ankara, AÜHFD, 59 (3),
- ARAL, V. (2010), Hukuk ve Bilim Üzerine, B.7, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık
- ARAL, V. (1965), Hukuk İlminin Gerçek Bir İlim Haline Getirmek İçin Hukuka Bir Objektivite Kazandırma Gayretleri ve Bunların Değeri, C.31, İstanbul,
- AKİPEK, G. J., AKINTÜRK, T. (2007), B.6, C.1, İstanbul, Beta Yayınevi,
- BİLGE, N. (2000), Hukuk Başlangıcı, B.14, Ankara, Turhan Kitapevi
- CAN, C. (2002), Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri ve Genel Gelişim Çizgisi, , Ankara, Seçkin Yayınevi
- CENTEL, N., Zafer, H. (2008), Ceza Muhakemesi Hukuku, B.6 , İstanbul, Beta Basım
- Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, KEYMAN, S. (2001), "Hukukun Bilimselliği Üzerine", İzmir,
- EDİS, S. (1993), Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, B.4, Ankara, Dokuz Eylül Ün.Dön.Ser. İş. Yayınları,
- FEYZİÖĞLU F., et. al.(1976) Medeni Hukuk Dersleri, C.1, B.3, İstanbul, Fakülteler Matbaası,
- GÖZLER, K. (1998), Hukukun Genel Teorisine Giriş, Hukuk Normlarının Geçerliliği ve Yorumu Sorunu, Ankara,
- GÖZLER, K. (2002), Anayasa Hukukuna Giriş, B.2, Ekin, Bursa, U-S-A Yayıncılık
- GÜRİZ, A. (1999) Hukuk Felsefesi, B.5, Ankara, Siyasal Kitapevi
- HEPER, A. (2012), "Almanya'da Hukukta Yorum Üzerine Bazı Düşünceler", Ankara Barosu Dergisi, S. 1, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2012-1/2012-1-3.pdf>
- İMRE, Z. (1980), Medeni Hukuka Giriş (Temel Kavramlar, Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku), B.3, İstanbul, Fakülteler Matbaası,
- KEYMAN, S. (2005), Hukuka Giriş, B.3, Ankara, Yetkin Yayınları
- KEYMAN, S. (1978), "Hukuki Pozitivizm", C. 35, S. 1-4, Ankara, AÜHFD
- KEYMAN, S. (1998), "Tabii Hukuk Doktrininin Epistemolojik Tahlili", C. 47, S. 1-4, Ankara, AÜHFD
- KEYMAN, S. (1981), Hukuka Giriş ve Metodoloji, İstanbul, Doruk Yayınevi
- NOMER, E. (2010), Devletler Hususi Hukuku, B.18, İstanbul, Beta Basım
- OĞUZMAN, K.(1990), Medeni Hukuk Dersleri Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar, B.6, İstanbul, Filiz Kitapevi
- ÖZBUDUN, E. (2002), Türk Anayasa Hukuku, B.7, Ankara, Yetkin Yayınları
- ÖZTAN, B. (2003). Medeni Hukukun Temel Kavramları, , Ankara, Turhan Kitapevi,
- ÖZTAN, B. (2008), Miras Hukuku, B. 3, Ankara, Turhan Kitapevi
- SAYMEN, F. (1956), Türk Medeni Hukuku Umumi Prensipler, C: I, B:2, , İsmail Akgün Matbaası,
- SÜZEK, S. (2009), İş Hukuku, B. 5, İstanbul, Beta yayınevi

- Türkiye Felsefe Kurumu, GÜRİZ, A. Eds. (2008), *Adalet Kavramı*, B.3, Ankara,
- VELİDEDEOĞLU, V. H. (1963), *Türk Medeni Hukuku*, B.3, İstanbul, Nurgök Matbaası,
- ZEVKLİLER, A. (1986), *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku Aile Hukuku*, Diyarbakır, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

